

državi. L. 1758. dne 4. grudna je dobil še za plačo svojih nenavadnih zaslug veliki križec vojaškega reda Marije Terezije.

Laudon, ki je dosedaj zapovedoval zmeraj le manjšim oddelkom in se izkazal kot pravega mojstra v takozvanem malem in raztresenem bojevanju, je dobil l. 1759. prvič samostalen voj, broječ 20.000 mož; s tem se je združil v nemški pokrajini Braniborski z Rusi, zavezniki Marije Terezije.

Kralj Friderik zgrabi dne 12. velikega srpana 1759. združene Avstrijce in Ruse pri Kunersdorfu. Vrhovni poveljnik je bil ruski general Salitkov. Grozno pritiska na Ruse in jih že vrže nazaj — kar prigromi Laudon z avstrijsko konjico s tako silo na desno prusko krilo, da ga popolnoma razbije in razprši. Rusi se oddahnejo, se postavijo v bojni red in iznova primejo osuple Pruse. Prvotna zmaga kralja Friderika, ki jo je z urnimi seli že dal razglasiti v Berlinu in Vratislavi, se je nenadoma izpremenila v popoln poraz. Izgubil je 17.149 mrtvih in ranjenih, 172 topov in 30 zastav; naši pa so izgubili 16.008 mož ranjenih in mrtvih.*) Rusi so se umaknili po tej zmagi skozi Poljsko domov. Laudon se je ločil od njih in odvedel svojo vojsko po težavnih potih čez Krakovo nazaj v avstrijsko Šlezijo in na Moravsko.

(Konec.)

Zaklad smo šli iskat.

Spisal C. Jor.

(Konec.)

K olovški stari grad kraljuje v svojih čestitljivih razvalinah na stožčastem hribu, visokem nekaj sto metrov. Pred nekaterimi stoletji je bila tu gori krščanska trdnjava, kamor so se zatekali naši dedi pred nevšečnim gostom — Turkom. Blago, orodje in sploh vse vrednosti so pa zakopavali v bližnjih gozdovih, kjer vidiš še dandanes one takozvane „turške jame“. Ker je pa bila omenjena trdnjava jako dobro skrita in so jo obdajali od vseh strani visoki hribi, porasli s temnimi smrekami in z jelovjem, so jo ugledali roparji le redkokdaj. Pri enem naskoku se je pa morala posadka umakniti, in Turki so zapalili grad. Ko so se časi pomirili, so postavili grad v nižino, stari grad pa so radovoljno odstopili pisanim kačam in nočnim pticam, ki se jim je ta kraj kmalu jako omilil. Zidovje je pa razpadalo, in dandanes stoji edino le še obrobno zidovje, v notranjosti se pa ščepiri srobnost in gosto grmovje. —

Mračilo se je že, ko smo stopali mladi srečolovci navkreber proti razvalinam. Tajinstvena zona nas je izprelatavala vso pot, in nič kaj posebno zgovorni nismo bili. Le od časa do časa smo se hrabrili z mislijo na zlate dneve, ki nam zacveto po prebitem strahu in trudu.

*) Vojska je trajala le 6 ur; stalo si je 48.000 Prusov in 60.000 Avstrijcev in Rusov nasproti; bila je najhujša izguba Prusov v XVIII. stoletju.

Maček v vreči je nemirno dromljal, orodje ropotalo, kola so pretresljivo cvlila, vmes pa še ono mrtvaško molčanje. — Ne, prav nič prijetno ni bilo!

Nacek nam je pešal vso pot, on je bil tudi najmlajši, zato smo ga naložili na voz in ga vlekli po hribu v potu svojih obrazov.

Dospeli smo na vrh, in bilo je že čisto temno. Tam nad Rovto je pa vzhajal debelušasti mesec in se nam poredno muzal. — Njegov dobrovoljni obraz in lepa tajinstvena luč sta nas spravila za nekaj časa v dobro voljo. Vesel sem bil smehljajočega se pogleda, saj naši so bili že itak čmerikavi, da je bilo od sile!

Začeli smo iskati zaklad in res smo kmalu zasledili mesto, kjer je plapolal droban plamenček — gnil les je bil, a mi smo bili sveto prepričani, da je to naš zaklad.

„Ivan, Matevžek, sedaj pa na delo! Mi trije bomo kopali, a ostali se postavite na stražo, da se od kod ne priklati kak strah“. Govoril sem s pridušenim glasom, zakaj grlo mi je stiskala bojazen. —

Stražniki so se neradi oddaljili od nas in se vedno bojazljivo ozirali, če jih že ne drži hudoba za suknjič. —

Na vrečo z mačkom sem popolnoma pozabil in ležala je zavezana za neko skalo. —

Kar hipoma pa zašumi mimo nas: „Pšššš! . . .“ Staže zakriče, in začel se je divji beg. Nihče ni čakal, nihče poslušal — vsi smo drvili proč, naprej tja v mesečno noč. — Krik, jok — vse navprek se je mešalo. — Bežal sem tudi jaz, a zapletel sem se v srobot, zmanjkalo mi je tal in — štrbunk! — nekam, da sam nisem vedel kam. Ko se nekoliko ogledam, in mi ugasne onih tristo solnc, ki sem jih ukresal z glavo ob trda tla, je bila okrog mene popolna tema. Poberem se in hočem bežati dalje — a se zaletim ob kamenje. Obrnem se in naletim zopet na kamenje na levi, na desni, na vseh straneh. —

Jaz kličem, jokam — nobenega glasu! Le moj klic odmeva votlo, da me ga je kar groza. Uvidel sem, da sem padel v grajsko klet, ki je bila spretno skrita pod gosto šaro. Prizadeval sem si, da bi zlezel na površje, a zaman je bil ves napor! Le ta dobiček sem še imel, da sem dvakrat prav trdo sedel na nemehka tla.

In zopet je bil na vrsti jok. — Ves obupan sem sedel v kot in prosil svojega angela, naj mi pošlje kako rešilno moč. — Uslišan sem bil: zaspal sem in se preselil v domovino sanj . . .

Sanjalo se mi je, da smo izkopali velikansko vsoto denarja, a ko smo si ga razdelili, smo se razšli. —

Takoj sem si kupil velik zrakoplav in se dvignil visoko nad naše največje gore. Vendar sem lahko opazoval z neizmerno natančnostjo vsako posamezno stvar, kaj dela na pisani zemlji.

Res, Nacek si je kupil pipo! Kako veličastne tobakove oblake puha sem gor proti meni! Skoraj me sili kašelj, a tudi njemu ni dobro. Solze

mu lezelo v oči — — noge se mu zapletajo, obraz bleedi, še hip — in zgrudi se nezavesten. „Siromak!“ sem si mislil in neizrečeno ponosen sem bil, da sem si sam izbral nekaj boljšega.

Tudi Matevžka vidim, ko z največjo samozavestjo nabija lepo dvocevko, poleg njega pa leži mogočen kosmatinec in gleda kot bi bil ves svet — razen Matevžka — njegov sovražnik. Puška je sedaj gotova za strel, in Matevžek jo položi brezskrbno tik sebe. A v tem hipu iztegne kocinar nogo, se zadene ob petelina — puška zagrmi, in ubogi deček se zvija na tleh s prestreljenimi prsi. — — — Ves nadaljni prizor pa zastre gost dim.

Joža ima vrtuljo, in skoraj ga zavidam, ko zapazim okrog njega vso vaško deco, ki obrača poželjive poglede v krasno glasbilo. Toda nič ni večnega, in tudi Joža se naslaja le malo časa. Postane vojak, gre nad lju-tega Turka, ki neusmiljeno muči uboge kristjane. A tam na daljnem Balkanu sredi bojnega ognja izgubi svojo desnico. —

Minilo je že nekaj let, odkar bivam v svojem zrakoplavu in vendar se še nisem tega kar nič naveličal. Jože od svojega zadnjega srečanja na bojnem polju nisem mogel dolgo časa zaslediti v oni neprodorni megli, ki je legla na svet. Na sv. Tilna dan so se pa oblaki pod menoj raztrgali, in zopet sem imel pred očmi neštete čete romarjav, ki so šli na Limbarsko goro. Prosjaki ob poti so kričali in kazali ljudem svoje rane, da bi zbudili s tem v njihovih srcih tem večje sočutje. Naš Joža je med njimi: ubožec sedi pod lesenim križem in vrti z levico svoje orgle — desnice nima! — „Prosim te, ljubi brat v Kristusu, usmili se nesrečnega siromaka!“ tako prosi venomer, in res mu pade od časa do časa v raztrgan klobuk kak vinar! Zgražam se nad trdosrčnostjo ljudi! Kako rad bi mu pomagal, a sem previsoko! —

Čehov Blažek je gospodaril srečno na svojem gradu, in njegovo bogastvo je slovelo daleč naokrog. Vsi so ga blagrovali, vsi zavidali!

Neko noč sem pa kar nenadoma zapazil črne bradate može, ki so se zbirali okrog njegovega gradu. In ti so začeli strahovit dirindaj. Grad se je tresel, a razbojniki so tulili ko besne zverine:

„Denar, denar!“

Blažek je trepetal, a se je še vedno zanašal na trdno grajsko ozidje. Toda razbojniki so ga kmalu preplezali in se pospeli na okno njegove sobe. Le še trenutek — in že so pri njem! — Ustavlja se jim, a slednjič omahne pod udarci težkookovanih gorjač.

Kmalu pa izgine izpred mojih oči ta krvava slika, in moj pogled je uprt na našo slovensko stolico, na belo Ljubljano. Ivan hodi že v višje šole, in hrbet se mu krivi, ko nese cel sklad samih mašnih knjig, vezanih v rdeče usnje. Študira za „gospoda“. Vedno je priden, vrl dijak in v malo letih postane mož, ki ga čisla vsa dežela.

Vsi razen njega so padli in tudi meni preči mračna poguba. Bliža se mi pošasten zmaj. Njegovo žrelo je velikansko, da bi lahko požrlo pol vasi.

Zobje mu bleste ko smrtna kosa v bledi mesečini. Pri meni je in že čutim ognjeno sapo, ki mu vre iz razbrzdanih nozdrvi. V neskončnem strahu zakričim na ves glas, a v tem hipu se pa tudi zbudim. —

Dolgo sem še gledal okrog sebe, preden sem se zagotovil, da nisem v zmajevem trebuhu, marveč le v mračni grajski kleti. Skozi vejevje je že za silo prodiral dan, in tako sem lahko motril navpične stene, visoke kakih šest metrov. To ni bilo ravno preveč hudo, a začel sem se zopet dreti na vse mile načine.

„Mamoooo! Atoooo!“ in to pot ne zaman. Kmalu se mi je namreč odzval moj bratranec, ki me je iskal že vso noč — a moral je še prej dobiti močno srobotovo vrv, preden me je mogel izvleči iz te čudne podzemeljske ječe.

„Koliko strahu si nam napravil s svojo neumnostjo“, se je hudoval in to po vsi pravici. „Že vso noč smo na nogah, doma ni nihče zatisnil očesa. Najprej smo mislili, da si ostal kje v vasi, a šele tam smo zvedeli, kam ste trapali, vi prismojenci!“

Zaklada nisem šel nič več izkopavat, pač pa sem se odpeljal še isto jesen v mestne šole.

Hrbet se mi krivi, a le kadar ga krči prazen želodček, no, to se pa dogaja prepogosto! Vendar mi ne upade srce: bodimo stanovitni do konca — to bodi naše geslo!

Mihčev Jurček.

Mihčev Jurček

iz vasi

mladih, močnih

je kosti.

*Šel некоč je
Jurček v les,
da bi srkal
med iz brez.*

*Luknjo v deblo
prejšnji dan,
pa že teče
drugi dan.*

Bilko v usta,

v luknjo z njo,

ej. kako je

to sladkó!

*Mihčev dedek —
rompompom! —
trd in hud je
kakor grom . . .*

*Beži, Jurček,
pusti med —
s palico se
bliža ded . . .*

Borisov.

